

## บทคัดย่อ

อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก เป็นหนึ่งในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนที่รัฐบาลประกาศให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในระยะแรก โดยในการดำเนินการเพื่อจัดหาที่ดินมาใช้ประโยชน์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตาก รัฐบาลโดยหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้ใช้อำนาจตามมาตรา 44 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ออกคำสั่งที่เป็นการเพิกถอนสภาพที่ดินประเภทต่างๆ ให้ตกเป็นที่ราชพัสดุ เพื่อให้เอกชนประมูลเช่าเพื่อการลงทุน อย่างไรก็ตาม ที่ดินที่ถูกเพิกถอนสภาพในพื้นที่ชุมชนวังตะเคียน หมู่ 4 และหมู่ 7 ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สลด มีประชาชนเข้าไปอยู่อาศัยและประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นเวลานานกว่าศตวรรษ การเพิกถอนสภาพที่ดินและเปลี่ยนสถานะกลับเป็นที่ดินของรัฐ ทำให้เกิดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และตัวแทนชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ที่มีการเจรจา ต่อรอง และเคลื่อนไหวเรียกร้องทางสังคม เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ตลอดจนการวางแผนมาตรการรองรับด้านเศรษฐกิจและสังคม และที่สำคัญคือ เพื่อสร้างหลักประกันเรื่องธรรมาภิบาลในการจัดการที่ดินในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และในการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนสถานะและการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สลด : ผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม และการเคลื่อนไหวของชุมชนและภาคประชาสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนสถานะและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สลด และวิเคราะห์ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่อชุมชน ตลอดจนศึกษาวิธีการและกลยุทธ์ในการเจรจาต่อรองหรือเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขปัญหา โดยภาคประชาสังคม และชุมชนที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมของที่ดิน และความสัมพันธ์ระหว่างที่ดินและประชาชน อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนสถานะและการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สลด โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใน 2 ชุมชน คือ หมู่บ้านวังตะเคียน หมู่ 4 และหมู่บ้านวังตะเคียนใต้ หมู่ 7 ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 โดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ ตัวแทนองค์กรเอกชนและภาคประชาสังคม ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในหน่วยงานภาครัฐต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 39 คน รวมทั้งการจัดสนทนากลุ่มกับชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการประชุมเรื่อง “เขตเศรษฐกิจพิเศษกับการจัดการผลกระทบจากการพัฒนา” (กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก) วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2561 ณ โรงแรมเซ็นทารา อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก

ผลการศึกษา พบว่า การใช้อำนาจพิเศษของรัฐบาลตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 เพื่อจัดหาที่ดินมาใช้ประโยชน์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สลด จังหวัดตาก นั้น เป็นการยกเว้นการปฏิบัติตามขั้นตอนปกติของกฎหมาย ประกอบกับการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น พบว่าขาดการศึกษาข้อมูลในพื้นที่อย่างรอบคอบ รอบด้าน อีกทั้งไม่ได้มีการปรึกษาหารือ และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ทั้งภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนชาวบ้านในชุมชนที่ได้ผลกระทบโดยตรงจากการสูญเสียที่ดินทำกิน ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการพิจารณา และตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการฯ ทำ

ให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบในชุมชน ได้รับความเดือดร้อน และต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จากการสูญเสียที่ดินที่เคยใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ถึงแม้ว่าจะมีการจ่ายเงินชดเชยจากภาครัฐ แต่ยังคงขาดความชัดเจนเรื่องมาตรการรองรับผลกระทบในระยะยาว ผลประโยชน์ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ทำให้พวกเขารวมตัวกันตั้งกลุ่ม เจริญ ต่อรอง และเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหา โดยคำนึงถึงความยุติธรรมและธรรมาภิบาลในการจัดการที่ดินและการดำเนินการตามนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยในการเจรจา ต่อรอง เคลื่อนไหวนั้น ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบในชุมชน ร่วมกับองค์กรภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่างๆ ใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการเคลื่อนไหวเรียกร้องทางสังคม อาทิ การตั้งกลุ่มแม่สอดรักถิ่น และเฟลปู้คของกลุ่ม เพื่อเป็นช่องทางในการนำเสนอปัญหา การยื่นหนังสือเรียกร้องต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน สื่อมวลชน และองค์กรอิสระต่างๆ การเข้าร่วมในการประชุมสัมมนา ที่เกี่ยวกับเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การเข้าร่วมในการชุมนุมเรียกร้อง ร่วมกับองค์กรและเครือข่ายภาคประชาชน และภาคประชาสังคมต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ซึ่งล่าสุดพิจารณาจำหน่ายคดี เนื่องจากเห็นว่าเป็นการโต้แย้งในเรื่องสิทธิในที่ดิน และให้ผู้ฟ้องดำเนินการยื่นฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแม่สอดภายในระยะเวลาที่กำหนด

อย่างไรก็ตาม การศึกษา พบว่ามีความแตกต่างหลากหลายทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่ได้รับผลกระทบในชุมชน ซึ่งมีทั้งชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของที่ดินแต่อาศัยอยู่นอกชุมชน และผู้ประกอบการธุรกิจขนาดใหญ่ ที่มีที่ดินในครอบครองจำนวนมาก แต่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น ทำให้มีความแตกต่างหลากหลายของระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้น คาด คาดหวัง แนวทางการแก้ปัญหาความเดือดร้อน และการตอบสนองต่อปัญหาที่เผชิญหน้าในรูปแบบที่แตกต่างหลากหลายเช่นเดียวกัน

การศึกษาพบว่า นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนสถานะและการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สอด ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมของที่ดิน และความสัมพันธ์ระหว่างที่ดินและประชาชน เมื่อที่ดินซึ่งเคยเป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และเป็นเสมือนสิ่งที่หล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนในชุมชน ที่ผูกพันพวกเขาไว้กับวิถีชีวิตทางการเกษตร ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการฤดูกาลของการผลิตและการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรในแต่ละปี แต่กลับได้รับการให้ความหมายใหม่โดยรัฐและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ให้กลายเป็นกลยุทธ์ในการสะสมทุนของนักลงทุน ที่คาดว่าจะเข้ามาลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด ในขณะเดียวกัน ที่ดินที่มีความหมายทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมสำหรับชาวบ้านที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับการทำการเกษตร กลับได้รับการให้ความหมายและคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ โดยกลุ่มนายหน้าค้าที่ดินและนักลงทุนอสังหาริมทรัพย์ ในฐานะเป็นสินทรัพย์เพื่อการเก็งกำไรและการลงทุนมากกว่าคุณค่าทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งๆที่ดินมีความหมายที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวขององค์ประกอบต่างๆทั้งสภาพที่ตั้งทางกายภาพ แนวปฏิบัติ เทคโนโลยี และวาทกรรม การลดทอนความหมายของที่ดินลง โดยเน้นให้ความสำคัญและคุณค่าเพียงด้านใดด้านหนึ่ง จึงก่อให้เกิดความเสี่ยง และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่สำคัญต่อผู้ที่เคยได้อยู่อาศัยและทำกินบนที่ดินแห่งนี้ ที่เป็นเสมือนแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิต ที่มีคุณค่าและความหมายมากกว่าแค่เครื่องมือในการสะสมทุน หรือสินทรัพย์เพื่อการเก็งกำไร

การศึกษามีข้อสรุปที่สำคัญคือ การที่รัฐใช้อำนาจพิเศษ นับเป็นการข้ามขั้นตอนทางกฎหมาย สร้างสภาวะยกเว้น เพิกถอนสภาพ และเปลี่ยนสถานะและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อนำไปให้ภาคเอกชนเข้าเพื่อการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น เป็นการแย่งยึดที่ดินแบบอำพราง โดยอ้างความชอบธรรมของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลเรื่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ หากแต่การสร้างสภาวะยกเว้น และการดำเนินการแบบเร่งด่วน ทำให้ขาดความรอบคอบ รอบด้าน ขาดการปรึกษาหารืออย่างเท่าเทียมและเพียงพอ และขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการพิจารณา ตัดสินใจของภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบซึ่งเป็นผู้อยู่อาศัยและประกอบอาชีพในชุมชนที่ถูกประกาศให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

งานวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จำเป็นต้องทบทวนบทเรียนและปัญหาที่ผ่านมา และดำเนินการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม บนพื้นฐานข้อมูลที่รอบด้าน เพียงพอ รวมทั้งให้ความสำคัญมากขึ้นกับกระบวนการปรึกษาหารือ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานราชการในพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจองค์กรเอกชนและภาคประชาสังคม และที่สำคัญที่สุดคือประชาชนในชุมชนที่จะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และนิคมอุตสาหกรรม นอกจากนี้ รัฐต้องให้ความสำคัญกับการจัดให้มี หรือใช้ประโยชน์จากกลไกเชิงสถาบันในการที่จะพัฒนา ติดตาม และประเมินผล การดำเนินการตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งศึกษาหาแนวทางป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่างๆที่จะเกิดขึ้น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเป็นกลไกที่มีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งราชการ ประชาชนและภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และสื่อมวลชน

นอกจากนี้ รัฐจะต้องคำนึงถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยรัฐบาลจะต้องคิดทบทวนและตระหนักถึงสิ่งที่จะเป็นข้อได้เปรียบของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในกรณีของประเทศไทย ที่ไม่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย และการใช้แรงงานอย่างเข้มข้น แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่รัฐบาลประกาศไว้ นั่นคือ กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค สร้างงานและรายได้ในท้องถิ่น และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่านั้น ก็คือการสร้างหลักประกันเรื่องธรรมาภิบาลและความเป็นธรรมในการดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งส่วนสำคัญส่วนหนึ่งคือการเชื่อมโยงกับศักยภาพและเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอแม่สอด ซึ่งมีศักยภาพในด้านการค้าข้ามแดน การเป็นศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าระหว่างประเทศ และการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร นอกจากนี้ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่จะเกิดขึ้น จะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ที่เท่าเทียมแก่คนในท้องถิ่น รวมทั้งแรงงานข้ามแดนที่รัฐบาลคาดหวังจะได้ใช้ประโยชน์จากพวกเขา เพราะธรรมาภิบาลและความชอบธรรมของนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ไม่ได้เกิดจากการยึดแย่งที่ดินและพรากสิทธิของคนกลุ่มหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการสะสมทุนของอีกกลุ่ม ในนามของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่เกิดจากการตระหนัก และเคารพสิทธิ และการสร้างหลักประกันของความยุติธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนักลงทุน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และที่สำคัญยิ่งคือผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า นโยบายดังกล่าว จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจที่ไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ที่อาศัยในท้องถิ่น และผู้ที่ข้ามแดน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาทักษะและสภาพความเป็นอยู่ และอยู่ที่การเกิดมูลค่าเพิ่มจากการต่อยอดความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับสูงขึ้นไป และที่สำคัญ

ไม่น้อยไปกว่ากัน คือ การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่จะต้องได้รับการปกป้อง คุ้มครอง และมีมาตรการในการป้องกันและบรรเทาปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

**คำสำคัญ :** สถานะและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด ผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ การเคลื่อนไหว ชุมชน ประชาสังคม

## Abstract

The government has since 2015 announced the planned special economic zone (SEZ) development in five border provinces including Tak's Mae Sot district in Northern Thailand. In order to obtain lands for use in this SEZ policy, the government – through the authority of the Prime Minister as head of the National Council for Peace and Order (NCPO) under Article 44 of the temporary Constitution of 2557 B.E. revoked the status of forest lands and lands for common use and turned them to be State Property lands ready for investors' leasing. This government's action led to the confrontation and conflict between authorities and many local people in two communities in Wang Takhien village, Mae Sot's Tha Sai Luad sub-district, whose ancestors and themselves have been living and farming in the areas designated as Mae Sot SEZ for almost a century. The affected villagers have since negotiated and mobilized a series of social movement in order to voice their concerns and proposed a viable resolution to the immediate problems and in the planning of mitigation strategies to reduce socio-economic risks and to ensure good governance in land management and in overall implementation of the SEZ.

This qualitative research entitled “The Changes in Status and Utility of Lands in Mae Sot Special Economic Development Zone: Socio-economic, and Cultural Impacts and Movement of Community and Civil Society” aimed to study socio-economic and cultural impacts of such changes on the affected communities as well as their negotiation and social movement together with other civil society groups. It also analyzed the changes in the social and cultural meanings of lands and the relationship between people and lands as a result of the SEZ development. A critical analysis of the research conducted in two villages – Ban Wang Takhien Moo 4 and Ban Wang Takhien Tai Moo 7 in Tambon Tha Sai Luad of Mae Sot district during the period of 3<sup>rd</sup> April 2017 to 31<sup>st</sup> May 2018 was based on information obtained through in-depth interviews with affected villagers, members of the non-governmental organization and civil groups, local and national government officials, 39 informants in total. Additional information were also derived from three focus group discussions and a participant observation in the related meeting on SEZ and its management of development impact held at Centara Mae Sot Hotel on 15<sup>th</sup> January 2018 in Mae Sot.

The research's key findings highlight the serious impacts of the government's act of the “state of exception” in authorizing special power under the temporary Constitution in exempting normal procedure regarding land laws, in order to get access to lands to be used in the SEZ. Local authorities' lack of thoroughly study about the areas and potential impacts in combination with the exclusion of all stakeholders especially the affected villagers in the planning and decision-making processes explained the negotiation and social movement by affected villagers. Encountering socio-economic problems arose from the loss of agricultural lands and ensuing social and economic risks beyond those that compensation money has been provided to cover – with unclear mitigation plans and future benefits for the local economy, the affected people had formed a group and set up a Facebook page as a channel to voice their problems and to propose a viable solution to the government. Their social movement has the key objectives of demanding justice and good government in the management of the lands and in the implementation of the SEZ policy. In alliances with concerned non-governmental organizations and other civic groups, the affected villagers have utilized diverse strategies in their social movement including submission of their complaints and proposal for resolution to related

government agencies, private organizations, independent organizations and the media; participation in related meetings; and participating in a series of demonstrations organized by their allied networks. Six villagers also filed a court case as part of their negotiation and movement strategies, the progress of which is now under the consideration of the Justice Court in Mae Sot.

It is important to note that there were diverse groups of people affected by the loss of lands in the affected communities due to differences in socio-economic statuses. Villagers of Wang Takhien community comprise farmers, business people, land speculators, and migrant workers. Accordingly, registered residents faced different levels of social and economic problems; their expectation and proposed resolution also varied, as well as their diverse responses and movements.

The research documented the changing in the meaning of lands and their relations to the people, from agricultural lifeblood to the strategy for capital accumulation under the proposed SEZ policy. Consequently, the state and involved authorities have given a new meaning to the lands designated as SEZ in which most peasant villagers in Ban Wang Takhien have been cultivated for almost a century to sustain their social, economic, and cultural livelihoods. The new lands – the State Property under SEZ have been dispossessed from the local farmers for the accumulation of the investors that the government hopes will invest in the SEZ. The socio-economic and cultural values of the land have been furthered reduced to mean simply an asset for rent-seeking land speculators, meaning increasing socio-economic and cultural risks and impacts for local villagers who have long been valued the land for its life-support and enriching entities.

In summary, this research emphasized the land-grabbing-like practice of the government in its creating of the state of exception in order to obtain the lands for investors' use in the SEZ in the name of the national economic development policy. This has led to serious socio-economic impacts on the affected communities given the lack of adequate study and information and an exclusion of all stakeholders especially the affected villagers from meaningful consultations and in all key decision-making processes.

This research proposed that the government and its related agencies must revise their practices and learn from the lessons in the past with regard to land grabbing issues, and decide on a better administration and plans based on meaningful and adequate consultation and participation of all stakeholders – local government agencies, local administrative organizations, private sector organizations, non-governmental organization and civil society, academics, and importantly local people who will be affected by the SEZ policy and related activities of the Industrial Estate. Moreover, the state must provide or make use of the institutional mechanisms in order to develop, monitor, and evaluate the implementation of the SEZ policy, as well as supporting the research in diverse areas and disciplines upon which to design resolutions and mitigation plans, socially, economically and environmentally. All efforts must be mobilized from diverse groups – government authority, the public, civil society, academics, and the media.

Of equal important is the consideration of socio-economic, cultural, and environmental costs of the SEZ policy. Intensive use of migrant labour – as announced by the government to be the key strategy of this policy as implement along the border areas has proven to be of less advantage in the contemporary era. The most important

thing is to ensure income and growth distribution, and the creation of jobs and income in the designated communities in order to reduce socio-economic disparities, ensuring justice and good governance in the implementation of SEZ. Furthermore, this policy must emphasize the integration of local community's potential and local economy; in the case of Mae Sot, these included cross border trade, regional logistic hubs, and agricultural-based industry. The government must also ensure that the SEZ policy benefits the local people and the investors as well as the migrant workers from across the border. Good governance and the legitimacy of the SEZ policy will be judged not by the practice of land-grabbing garbed in the discursive narrative of national economic development for an accumulation of capital by the few, but more by the recognition of rights and the creation of justice for all involved especially those who will be directly affected. After all, good governance in the implementation of the SEZ policy requires, among others, ensuring mutual benefits in income distribution process without causing more social disparity, promoting the transfer of technology, protecting the environment, and establishing mitigation plans.

**Keywords:** status and utility of lands, Mae Sot special economic zone, socio-economic, cultural impacts, movement, community, civil society